Kulturutskottets betänkande 1976/77: 8

med anledning av motion om inlösen av vissa fornfynd

Motionen

I motionen 1975/76:1334, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1975/76:42 uppskjutits till 1976/77 års riksmöte, har herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl. (c, s, m, fp) hemställt att riksdagen anhåller att regeringen låter fastställa regler angående inlösen av hembudspliktiga fornfynd, innebärande att föremål som skall hembjudas kronan inlöses av riksantikvarieämbetet men för förvaring i första hand erbjudes vederbörande länsmuseum.

Motionärerna utgår från vissa bestämmelser i fornminneslagen om att den som hittar föremål som kan antagas vara minst etthundra år gammalt och som det inte finns någon ägare till i vissa fall skall vara skyldig att hembjuda föremålet till staten. Motionärerna anser att staten för medel som i varje särskilt fall ställs till riksantikvariens förfogande bör lösa in de föremål, som enligt lagen skall hembjudas, och vara ägare till dem. När det gäller föremålens förvaring, bör däremot länsmuseet i det län där fyndet har gjorts i första hand komma i fråga. För länsmuseerna skulle detta innebära att de inte behöver betala kostnaderna för inlösen men inte heller blir ägare till de inlösta föremålen. Däremot får de alltid möjlighet att kräva att inlösta föremål skall förvaras i länsmuseet.

Vad beträffar kostnadsansvaret är motionärernas motivering den att länsmuseernas ekonomiska resurser är små. I fråga om förvaringen av inlösta föremål framhålls att länsmuseerna numera är så utrustade att fynden kan ställas ut på betryggande sätt och även stå till vetenskapens förfogande. Fynden blir mer uppmärksammade – anser motionärerna – om de ställs ut inom den region där de blivit funna. I en tid då decentraliseringstanken alltmer vinner terräng anser motionärerna vidare att de regionala museerna i större utsträckning än hittills bör tillföras kulturföremål av s. k. riksintresse.

Gällande bestämmelser om hembudsskyldighet

I 11 § i lagen (1942:350) om fornminnen (omtryckt 1976:442) föreskrives bl. a. följande.

Hittar någon i annat fall än i 9 a § eller 10 § avses[1] föremål, vartill ägare ej finnes, och kan det antagas vara minst etthundra år gammalt, skall föremålet tillfalla upphittaren med skyldighet, där det helt eller delvis är av

[1] Dessa §§ gäller skeppsvrak och fynd som påträffas i fast fornlämning.

guld, silver eller koppar eller ock påträffats jämte sådant föremål, att mot lösen hembjuda det till staten.

Fråga om inlösen prövas av riksantikvarieämbetet och statens historiska museer.

Sker inlösen, skall ersättning utgå, i fråga om föremål som helt eller delvis är av guld eller silver, med belopp motsvarande metallvärdet efter vikt jämte en åttondedels förhöjning samt, beträffande annat föremål, efter vad med hänsyn till föremålets beskaffenhet anses skäligt. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer äger förordna, att utöver sagda ersättning skall utgå särskild hittelön, om skäl därtill äro.

I 13 § samma lag föreskrivs att statens rätt med avseende på fynd, som nämnts i 11 §, av riksantikvarieämbetet och statens historiska museer får överlåtas på museum som för framtiden kan taga erforderlig vård om föremålet. I fråga om fynd av större betydelse får dock sådan överlåtelse inte ske utan regeringens medgivande.

Utskottet

Enligt nuvarande regler finns det i fråga om fynd som löses in för statens räkning möjlighet att i varje särskilt fall fritt bedöma i vilket av olika museer med erforderliga resurser fyndet bör förvaras. Man kan vid den bedömningen ta hänsyn till omständigheter av vetenskaplig och utställningsmässig art men även till starka lokala önskemål. Utskottet kan inte finna det lämpligt att ersätta dessa regler med den tvingande regel om företrädesrätt för länsmuseerna som föreslagits av motionärerna. Utskottet avstyrker därför motionen 1975/76:1334.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1975/76:1334.

Stockholm den 9 november 1976

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Andersson i Lycksele (s), Sundman (c), Nilsson i Agnäs (m), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Frænkel (fp), fru Johansson i Uddevalla (s), herrar Norrby (c), Sörenson (s), fru Göthberg (c), herrar Bladh (s), Richardson (fp), Ahlmark i Uppsala (m) och fröken Öhrsvik (s).

GOTAB 52485 Stockholm 1976